

בצה"ל לא קיימת כלל הגדרת-יסוד של "עוצמת-אוויר" *

עד מילחמת יום-הכיפורים, לפחות, לא שררו כל הבנה ושיתוף הדדיים בין זרועות היבשה והאוויר

מה פירושו "שליטה באוויר"?

האם מוכר בציבור קצין חיל-האוויר אחד ויחיד בשירות פעיל, מחוץ למפקד החיל לבדו? — אלא שעיקרו וכתובו עצורים וחבוים כל הידע וההכנה רוב ההתעניינות הצה"לית בנושאי כוחות-האוויר ולוחמת-האוויר.

מסיבות אלה, אין טעם או מקום להסביר במיוחד, לטובת האוויראים, מה הם לוחמת-היבשה וכוחות-היבשה: מרבית סקירותינו התרכזו בממד זה, וכך יימשכו גם להבא. אולם יש ויש צורך וגם חשיבות לנסות ולהסביר כמה דיברייסוד בתחום האווירי, ולו רק כדי ליצור איזשהו בסיס כללי ועקרוני — מוסכם או שנוי-מחלוקת — לכל התייחסות לממד האווירי, לגורמים הפועלים בו, ולהשפעות עליו או ממנו.

מאליו יובן, כי ענייננו איננו בממד האווירי סתם, אלא בזה הספציפי שלנו; ומן הסיבות שפירטנו, גם מוטב ויעיל לדון בכך תוך השוואתיות, במקום שניתנת לממד היבשתי.

הגדרת עוצמת-האוויר

דבר ראשון, יש להבין מהי בכלל "עוצמת אוויר". הקורא הנאמן, פחות או יותר, של סקירותינו, כבר יודע ומכיר היטב את המשך — ש"פילוסופיה" כזו לא תימצא בצה"ל, למרות שקשת להבין כיצד ניתן לבנות עוצמת-אוויר ולהפעילה אינטליגנטית, בלא הגדרות-יסוד כלול.

אבל מזלנו הטוב גרם, שמיסדי חיל-האוויר באו מן הצבא הבריטי, ולא מן הפלמ"ח, שקיללתו — המיקצועית — עדיין רובצת על צה"ל. ברא"פ ינקו את מושגי-היסוד וניבנו עליהם, מדעת או שלא מדעת. אחרים, שגם לאחר 30 שנה ניתן לומר, כי לעומת מה שיצרו, בנו והפעילו בממד האווירי מתגמד כל מה שנעשה בתחום זה אצלנו, לא יכלו להרשות לוכסוס אינטלקטואלי דומה.

לורד טרד — מבכירי מפקדי-האוויר של מילחמת-העולם השנייה, אשר פיקד על חיל-האוויר הבריטי בצפון-אפריקה עד 1942 ואחר-כך שירת כסגנו של אייזנהאור בצפון-מערב אירופה — כשנתבקש להרצות על "עוצמת-האוויר במילחמה" פתח, קודם-כך, בהגדרתה, הוא קבע כי "עוצמת-האוויר כמות, כהגדרת עוצמת-היבשה: כמות, עוצמת-האוויר היא היכולת להשתמש במרחב האווירי לשם התקפה, הגנה ואספקה; וכן, למנוע מן האוייב את השימוש בה, כמות, כהגנה, הרצאותיו תורגמו לעיברית ופורסמו בסיפרון על ידי מוסד הקרוי סיפריית חיל-האוויר בהוצאה הצבאית מערכות. כוחה של סיפרייה זו עמד לה לפרסם עוד ספר רון אחד או שניים, לפני שנפחה נשמתה. וזהו היסוד טוריה שמלפני 23 שנים, תמיחני כמה טייסים, שלא לומר אחרים, שמעו עליה ונוקטים לה).

מאת — בנימין עמידרוך הפרשן הצבאי של העולם הזה

את עוצמת האוויר וחיל-האוויר הכרחית ומוסכמת מעל ומעבר, הרי חובת האווראים ללמוד את לוחמת וכוחות היבשה הכרחית עוד יותר, מפני שהממד היבשתי ולוחמת היבשה הם הדומיננטים אצלנו, הן איסטרטגית-עקרונית והן לעניין השיתוף והשילוב האווירי-הקרקעי.

תוצאות המלחמות נקבעות בהתאם ל"חוק" שלפיו: "כישלון אווירי והצלחה קר-קעית — שווים נצחון; הצלחה אווירית וכישלון קרקעי — שווים כישלון".

כמריכז הלחימה המשותפת, או המשובלת, אוויר-קרקע, היא, ממהותה ובדרד-כלל, סיוע אווירי למבצעי-היבשה — כלומר, מאמץ-מישנה של המבצעים היבשתיים (אס-גם מאמץ-מישנה חשוב או חיוני), שנית, גורמי "הסיוע" — החילות, "המסייעים" בתוך זרוע-היבשה (חת"מ, הנדסה וכ"וב) וחיל-האוויר, לגבי כוחות-היבשה בכללם — הם טכניים-התמחותיים יותר מאשר מקבלי-הסיוע.

לכן מקובל וגם הגיוני, שהמסייעים צריכים וגם יכולים ללמוד ולהבין את המסוייעים, יותר מאשר להיפך. שלי שיה, צה"ל בכללו איננו רבי-חילי, אלא יבשתי-מובהק. מסיבה זו, וכן משום דומיננטיות הממד היבשתי אצלנו ומורכבותה הרבה יותר של לוחמת-היבשה, רוב החומר המתפרסם בתוך צה"ל ועל-ידו נוגע לנושאי היבשה — ובוודאי כך רוב החומר הצבאי הגלוי, בארץ וגם בעולם. לכן, לרשות כל טייס המעוניין בכך עומדים מקורות רבים, מפורטים ומגוונים, לצורכי לימוד וחקר לתחמת-היבשה על כל צדדיה. אם הבנת אנשי-האוויר וידעיותיהם מסתמכות ונגמרות בגובה 20 רגל מעל לקרקע ומתאפסות כמעט לגמרי מתחת לו, הרי אין זה אלא רק משום חוסר-עניין ותיעורר-רועה, הנובעים מחינוך גרוע ומי-הכשרה הלוקה בחסר.

לתירוצים של אנשי-היבשה את בורותם האווירית — וכאמור, אין זה יותר מאשר תירוץ — יימצא בסיס "טכני" מוצק יותר: חומר ומקורות, כאלה שמצויים בשפע בנושאי היבשה (ואין האווראים עושים בהם שימוש) לא יימצאו לעניין האוויר, זהו אחד הסימפטומים לנתק השורר (אין לפחות, ששרר עד יום-הכיפורים), בין צה"ל בכללו — לבין זרוע-האוויר (ורועיהם).

הביטוי אשר בה שגור כפי מפקדי חיל-האוויר, "חיל-האוויר וצה"ל", איננו פליטת-פה מרוידיאנית, אלא נראה כהשתקפות-יאמת של המציאות. לא רק שחיל-האוויר לבדו ישכון —

מ ילחמת יום-הכיפורים הולידה ויכוח גוקב, שאין ודאות כי כבר שכך או יושב, בדבר "עלות התמורה" של חיל-האוויר. לאמיתו של דבר, מתאים וגם נחוץ שוויכות זה יהיה ניצחי ויימשך כל עוד תצטרך ישראל לבנות ולקיים כוח צבאי.

זאת, משום שעוצמת-האוויר סבירה — ובוודאי למעלה ממה — תהיה תמיד עניין יקר מאד; ולכן צפוי כי להבא, כמו בעבר ובהווה, ייטול חיל-האוויר חלק ניכר ממשאבינו המוקצים לביטחון, אם לא את חלקיהארי בהם.

אין למצוא משהו, המבין במה המדובר, שיכחיש כי חיל-האוויר הכרחי וגם חיוני — לא רק עתה, אלא גם בכל מלחמה צפויה. אולם, כפי שגם ניסונו להר" אות בסקירה הקודמת, אין חיל-האוויר כדי יכור, ולא כל מה שתולים בו או מייעדים לו מוצדק או כר-ביצוע.

כבר נאמר, בסקירתנו הקודמת (ועוד לפני, בהר דמנויות שונות ועלידי אנשים שונים), כי במילחמה האחרונה נחל חיל-האוויר "כישלון", במובן זה שהמיל-חמה כולה נחשבת "כישלון" או "אי-הצלחה" לצה"ל בכללו; דהיינו, שאומנם נסתיימה כהצלחה — אפילו רבה — מבחינה מוחלטת, אלא שזו פיגרה ואי-כזוה מאד לעומת דמות המילחמה שציינו לעצמנו, וביחס לתוצאות הצפויות, "התמנו" מראש. גם אמרנו, כי התמונה הוורודה — להפריז בדבר כושר ההכרעה ביבשה של חיל-האוויר, לא נוצרה בדימיון אנשי-היבשה, מן הרמטכ"לים ומטה, יש מאין, היא נשענה וגם ניזונה מההשקפות, מסקנות ותעמולות של אנשי האוויר עצמם: הציפיות האוויריות המוזגמות של אנשי-היבשה נבעו והתאימו לרמת-ההערכה הגבוהה מדי של הטייסים, בדבר מה שביכולתם לחולל וזגרום בשדה-הקרב.

עיוות דויסטיטי זה יכול היה להיווצר וגם להשתרש, בעיקר מפני שצה"ל לא שררו, לפחות עד יום-הכיפורים, הבנה ושיתוף הדדיים, של ממש, בין הזרועות. לעיקרון של "רבי-זרועיות" אומנם מוספתיים קבוע ורב. בפועל התנהלו המגעים בין הזרועות כדו-שיח של חרשים-עיוורים, גם במקומות, בנושאי אים וברמות, כם אי-הכנה ואי-ידיעה כאילו כמוהו כפשוטו.

חייל לבדו ישכון

זרות הדדית זו ראויה לגנאי וגם מויקה בשתי הזרועות; ובשתייהן, אין ואי-אפשר שיימצאו לה צידוק, או אפילו רק הסבר מתקבל על הדעת. לכל היותר ניתן לתרצה — והתירוצים של הטייסים יהיו קלושים יותר מאלה של היבשתיים.

ראשית דבר, כל שחובת אנשי-היבשה ללמוד ולהבין